

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 658.14

Набатова Юлія Олександрівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Національний університету «Запорізька політехніка»

Набатова Юлия Александровна

кандидат экономических наук,

доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования

Национальный университет «Запорожская политехника»

Nabatova Yuliia

PhD, Associate Professor of Finance, Banking and Insurance

Zaporizhzhya Polytechnic National University

Гурська Наталія Вадимівна

магістрант кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Національного університету «Запорізька політехніка»

Гурская Наталия Вадимовна

магистрант кафедры финансов, банковского дела и страхования

Национального университета «Запорожская политехника»

Hurska Nataliia

Magistrate of the Department of Finance, Banking and Insurance

Zaporizhzhya Polytechnic National University

**ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА:
РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ТА
ЗАПОБІГАННЯ МОЖЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА
ОЦЕНКА ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ:
РАЗРАБОТКА МЕРОПРИЯТИЙ ПО УЛУЧШЕНИЮ СОСТОЯНИЯ
И ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ ВОЗМОЖНОСТИ БАНКРУТСТВА**

EVALUATION OF THE FINANCIAL ACTIVITY OF THE ENTERPRISE: DEVELOPMENT OF MEASURES TO IMPROVE THE SITUATION AND PREVENT THE POSSIBILITY OF BANKRUPTCY

***Анотація.** У статті розглянуто сутність фінансової діяльності підприємства, яка є системою використання різних форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств для досягнення ними поставлених цілей. Визначено та систематизовано основні завдання фінансової діяльності підприємства. Розглянуті важливі показники для оцінки фінансової діяльності, які комплексно характеризують ефективність діяльності підприємства, та на підставі яких, можна оцінити ефективність управління підприємством, оскільки отримання високого прибутку і достатнього рівня прибутковості багато в чому залежить від правильності і оперативності управлінських рішень, які приймаються. Проаналізовані показники рентабельності та ділової активності на прикладі підприємства АТ «Турбоатом», в результаті яких, виявлені негативні зміни, які не дозволяють підприємству розвивати свої потенційні можливості, свідчать про загрози кризового стану, про низький рівень попиту на продукцію, внаслідок чого, були розглянуті шляхи поліпшення цих показників, а також визначені стратегії щодо контролювання періоду погашення дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості. Визначено сутність банкрутства та розроблено основні заходи для підвищення ефективної діяльності та запобіганню можливості банкрутства підприємства АТ «Турбоатом».*

Результатами роботи виявлено, що якщо не звертати увагу на негативні зміни, які відбуваються в показниках рентабельності та ділової активності при оцінці фінансової діяльності підприємства, це може призвести до загрози кризового стану, і як наслідок до можливості настання банкрутства. Тому було розглянутий певний набір основних заходів для підвищення рентабельності та ділової активності

підприємства щодо вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, що в майбутньому буде сприяти зростанню прибутку та рентабельності підприємства, адже рентабельність підприємства напряму залежить від його прибутку, а також розроблено основні заходи, які направлені на запобігання можливості банкрутства, адже успішне, стабільне та перспективне функціонування підприємства залежить від правильних та своєчасних заходів.

Ключові слова: фінансова діяльність, ділова активність, рентабельність, підприємство, криза, банкрутство.

Аннотация. В статье рассмотрена сущность финансовой деятельности предприятия, которая является системой использования различных форм и методов финансового обеспечения функционирования предприятий для достижения ими поставленных целей. Определены и систематизированы основные задачи финансовой деятельности предприятия. Рассмотрены важные показатели для оценки финансовой деятельности, которые комплексно характеризуют эффективность деятельности предприятия, и на основании которых можно оценить эффективность управления предприятием, поскольку получение высокой прибыли и достаточного уровня прибыльности во многом зависит от правильности и оперативности принимаемых управленческих решений. Проанализированы показатели рентабельности и деловой активности на примере предприятия АО «Турбоатом», в результате которых, выявлены негативные изменения, не позволяющие предприятию развивать свои потенциальные возможности, свидетельствуют об угрозах кризисного состояния, о низком уровне спроса на продукцию, в результате чего были рассмотрены пути улучшения этих показателей, а также определены стратегии по контролю периода погашения дебиторской задолженности и кредиторской задолженности. Определена сущность банкротства и

разработаны основные мероприятия по повышению эффективной деятельности и предотвращению возможности банкротства предприятия АО «Турбоатом».

Результаты работы выявили, что если не обращать внимание на негативные изменения, происходящие в показателях рентабельности и деловой активности при оценке финансовой деятельности предприятия, это может привести к угрозе кризисного состояния, и как следствие к возможности наступления банкротства. Поэтому был рассмотрен определенный набор основных мер по повышению рентабельности и деловой активности предприятия по совершенствованию производства, повышению конкурентоспособности продукции, что в будущем будет способствовать росту прибыли и рентабельности предприятия, ведь рентабельность предприятия напрямую зависит от его прибыли, а также разработаны основные мероприятия, направленные для предотвращения возможности банкротства, ведь успешное, стабильное и перспективное функционирование предприятия зависит от правильных и своевременных мер.

Ключевые слова: финансовая деятельность, деловая активность, рентабельность, предприятие, кризис, банкротство.

Summary. The article considers the essence of the financial activity of the enterprise, which is a system of using various forms and methods for financial support of the functioning of enterprises to achieve their goals. The main tasks of the financial activity of the enterprise are determined and systematized. Important indicators for assessing financial performance, which comprehensively characterize the efficiency of the enterprise, and on the basis of which we can assess the effectiveness of enterprise management, as high profits and a sufficient level of profitability depends on the correctness and efficiency of management decisions. Analyzed indicators of profitability and business activity on the example of JSC "Turboatom", as a result of which, identified negative

changes that do not allow the company to develop its potential, indicate the threat of crisis, low demand for products, as a result, considered ways improvement of these indicators, as well as defined strategies for controlling the repayment period of receivables and payables. The essence of bankruptcy has been determined and the main measures have been developed to increase the efficiency and prevent the possibility of bankruptcy of JSC "Turboatom".

The results revealed that if you do not pay attention to the negative changes in profitability and business activity in assessing the financial performance of the enterprise, it can lead to a threat of crisis, and as a consequence to the possibility of bankruptcy. Therefore, a set of basic measures to increase the profitability and business activity of the company to improve production, increase product competitiveness, which in the future will increase profits and profitability of the company, because the profitability of the company depends on its profits, and developed key measures to prevent the possibility of bankruptcy, because the successful, stable and promising operation of the enterprise depends on the right and timely measures.

Key words: *financial activities, business activity, profitability, enterprise, crisis, bankruptcy.*

Постановка наукової проблеми. В сучасних умовах завдяки невірної внутрішньої політики підприємства, посиленої конкуренції на ринку, неправильним перерозподілом коштів та інших внутрішніх та зовнішніх факторів, вітчизняні підприємства втрачають свої позиції та опиняються в кризовому стані, що може призвести до банкрутства. У зв'язку з цим постає питання про дослідження та оцінки фінансової діяльності підприємства як основи ефективного функціонування. Тому дослідження фінансової діяльності суб'єктів господарювання набуває особливої популярності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням значення

та особливостей проведення оцінки фінансової діяльності підприємств приділили увагу: Демчук Н.І. [2], Нашкерська М. та Патрікі Н. [5].

Питанням розробки заходів покращення фінансової діяльності підприємства приділили увагу: Чигріна К. О. [10] та Сич О. О. [8] у своїх роботах розглянули питання рентабельності, а діловій активності приділили увагу Євенко Т.І. [3] та Тимчишин-Чемерис Ю. В. [9].

Формулювання цілей (постановка завдання). Метою статті є дослідження оцінки фінансової діяльності підприємства та визначення можливих заходів, направлених на запобігання банкрутства.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах розвиток підприємств практично неможливий без ефективної фінансової діяльності, яка забезпечує створення сприятливого внутрішнього середовища для досягнення ними поставлених цілей та завдань.

Фінансова діяльність підприємства – система використання різних форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств для досягнення ними поставлених цілей [6, с. 15-16].

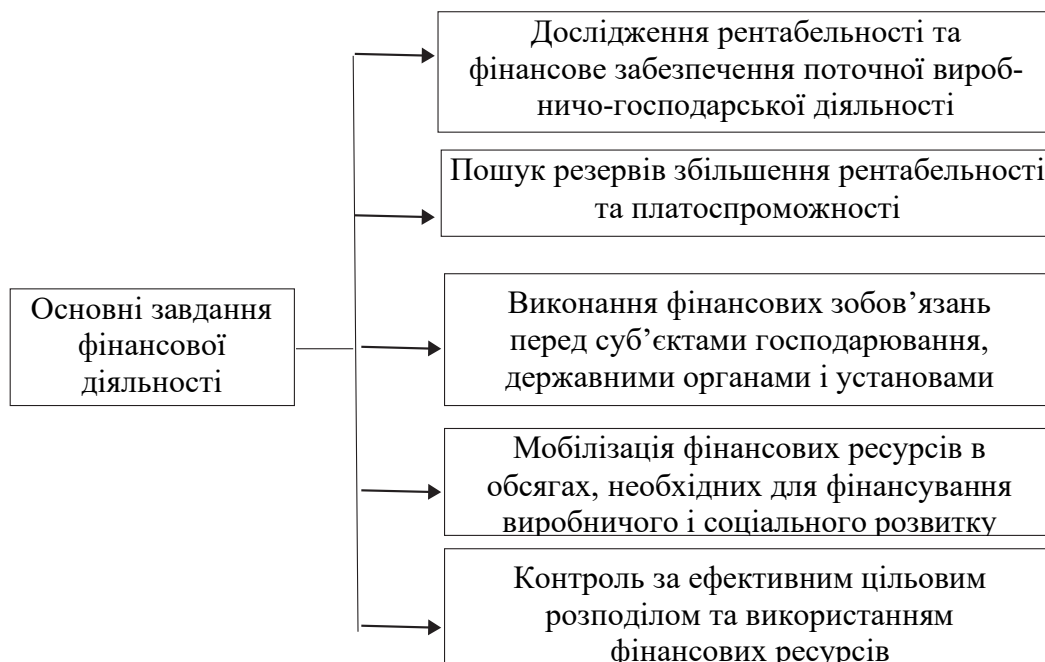

Рис. 1. Основні завдання фінансової діяльності підприємства

Джерело: систематизовано авторами на основі [7, с. 184-185]

Основні завдання фінансової діяльності підприємства можна представити у вигляді рис. 1.

З рис. 1 бачимо, що одним з основних завдань фінансової діяльності підприємства є дослідження рентабельності, адже показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної).

Рентабельність є показником, що комплексно характеризує ефективність діяльності підприємства. На його підставі можна оцінити ефективність управління підприємством, оскільки отримання високого прибутку і достатнього рівня прибутковості багато в чому залежить від правильності і оперативності управлінських рішень, які приймаються.

По значенню рівня рентабельності можна оцінити довгострокове благополуччя підприємства, тобто здатність підприємства одержувати достатній прибуток на здійсненні інвестиції [2, с. 40].

Проведемо аналіз рентабельності на прикладі підприємства АТ «Турбоатом» за 2018-2020 роки використовуючи показники, які показано в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз показників рентабельності підприємства АТ «Турбоатом»

Показник	Формула	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Позитивні зміни
1 Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування, %	Прибуток від звичайної діяльності / Активи	12%	5%	4%	Збільшення
2 Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком, %	Чистий прибуток / Активи	10%	4%	3%	Збільшення
3 Рентабельність власного капіталу, %	Чистий прибуток / Власний капітал	14%	6%	4%	Збільшення
4 Рентабельність виробничих фондів, %	Чистий прибуток / Виробничі фонди	6%	3%	2%	Збільшення
5 Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації, %	Прибуток від реалізації / ЧД(В)Р	37%	26%	7%	Збільшення

6 Рентабельність витрат, %	Прибуток від реалізації / витрати на виготовлення і реалізацію продукції	60%	36%	7%	Збільшення
7 Коефіцієнт реінвестування	Нерозподілений прибуток / Чистий прибуток	4,75	10,83	15,73	Збільшення
8 Період окупності капіталу (роки)	Активи / Чистий прибуток	9,9	23,6	33,4	Зменшення; нормативне значення 13-15 років
9 Період окупності власного капіталу (роки)	Власний капітал / Чистий прибуток	7,3	17,1	24,4	Зменшення; нормативне значення 13-15 років

Джерело: власна розробка авторів

Отже, з таблиці 1 бачимо, що показники рентабельності АТ «Турбоатом» демонструють негативні зміни, що означає неефективне вкладення коштів у підприємство, неоптимальне та нераціональне їх використання.

Таким чином, виявивши недоліки під час аналізу рентабельності, потрібно активно розробляти можливі шляхи вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, що в майбутньому буде сприяти зростанню прибутку та рентабельності підприємства, адже рентабельність підприємства наряду залежить від його прибутку. Для одержання максимального прибутку підприємство повинне найбільше повно використовувати ресурси, що знаходяться в його розпорядженні [8, с. 2].

АТ «Турбоатом» потрібно підвищити рівень прибутковості, тобто, слід або скоротити витрати, або збільшити чистий дохід. Рівень рентабельності можна підвищити завдяки:

- продажу продукції за вищими цінами;
- продажу тільки прибуткової продукції та в більшій кількості;
- зменшення собівартості реалізованої продукції;

- оптимізації асортименту реалізованої продукції, щоб збільшити питому вагу більш прибуткових видів продукції.

При збільшенні випуску і, відповідно, реалізації рентабельної продукції збільшується прибуток у розрахунку на одиницю продукції, а також збільшується кількість реалізованої продукції, кожна додаткова одиниця якої збільшує загальну суму прибутку. Унаслідок цього, збільшення рентабельної продукції, що випускається, за умови її реалізації дає значний приріст обсягу прибутку.

Можна зробити висновок, що чим швидше обертається капітал, тим більша рентабельність. Щоб підвищити показник рентабельності, потрібно скоротити всі витратні статті, а саме:

- зменшити транспортні витрати;
- налагодити систему збуту;
- підвищити продуктивність праці;
- підприємству необхідно скоротити витрати на виробництво та реалізацію продукції [10, с. 8].

Також, одним з основних завдань фінансової діяльності підприємства є дослідження ділової активності, адже вона перебуває в прямій залежності від ефективності використання майна підприємства, від того, наскільки швидко фінансові кошти, вкладені в активи, перетворюються знову в реальні гроші, що визначається тривалістю перебування коштів в обороті [1, с. 47].

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Стабільність підприємства в умовах ринкової економіки обумовлена значною мірою його діловою активністю, що залежить від ринків збуту продукції, його ділової репутації, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів [3, с. 639].

Проведемо аналіз ділової активності на прикладі підприємства АТ «Турбоатом» за 2018-2020 роки використовуючи показники, які показано в таблиці 2.

Таблиця 2

Аналіз показників ділової активності підприємства АТ «Турбоатом»

Показник	Формула	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Позитивні зміни
1 Оборотно́ість активів (обороти), ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	$\text{ЧД(В)Р} / \text{Активи}$	0,35	0,38	0,19	Збільшення
2 Коефіцієнт оборотності обігових коштів (обороти)	$\text{ЧД(В)Р} / \text{Обігові кошти}$	0,74	0,67	0,33	Збільшення
3 Період одного обороту обігових коштів (днів)	$360 / \text{К об. кошт.}$	487	537	1091	Зменшення
4 Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороти)	$\text{ЧД(В)Р} / \text{Середня дебіторська заборгованість}$	2,34	1,27	0,57	Збільшення
5 Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	$360 / \text{К об. д.з.}$	154	283	632	Зменшення
6 Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (оборотів)	$\text{ЧД(В)Р} / \text{Поточні зобов'язання}$	1,52	1,52	0,79	Збільшення
7 Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	$360 / \text{К об. кр.з.}$	237	237	456	Зменшення
8 Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	$\text{ЧД(В)Р} / \text{ВК}$	0,2	0,2	0,3	Збільшення

Джерело: власна розробка авторів

Отже, з таблиці 2 видно, що показники ділової активності демонструють негативні тенденції. Низький рівень ділової активності не дозволяє підприємству розвивати свої потенційні можливості, він свідчить про загрози кризового стану, про низький рівень попиту на продукцію, низьку конкурентоспроможність підприємства, неефективність фінансово-економічної політики на підприємстві.

Щоб підвищити ділову активність підприємства, потрібно виконати певний набір заходів:

- прискорення науково-технічного та організаційного прогресу. Це

досягається за рахунок підвищення техніко-технологічного рівня виробництва, організаційних систем управління, швидкого оновлення обладнання);

- удосконалення організаційної структури, за рахунок перегляду повноважень кожного працівника підприємства;
- поліпшення структури виробництва, зокрема підвищення коефіцієнтів завантаженості та оборотності шляхом збільшення обсягу продукції;
- підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг, за рахунок підвищення якості товару та послуг, які виробляє [9, с. 163].

Також важливим показником ділової активності є період дебіторської та кредиторської заборгованості. Для того, щоб період погашення дебіторської заборгованості був контрольованим, необхідно підготувати комплексну стратегію управління дебіторською заборгованістю покупців.

Елементами стратегії є: націнка на товар за використання товарного кредиту, штраф у разі несвоєчасного погашення зобов'язань, поділ покупців на групи і вибір тих, з якими компанія згодна співпрацювати без оплати в момент поставки, алгоритм роботи в разі виникнення прострочки.

Якщо значення показника періоду погашення кредиторської заборгованості є високим, або зростає, то це може привести до погіршення відносин з постачальниками, а також до збільшення вартості поставлених товарів. Тому для вирішення цієї проблеми необхідно підтримувати компанію на ліквідному рівні і вчасно відповідати за своїми зобов'язаннями.

Наприклад, складення платіжного календаря, в якому будуть деталізуватися майбутні транзакції, дозволить більш ефективно управляти грошовими потоками [5, с. 226].

Таким чином, показники ділової активності та рентабельності є одними з основних показників, що комплексно характеризують

ефективність фінансової діяльності підприємства, і якщо не звертати увагу на негативні зміни, які в них відбуваються, це може призвести до загрози кризового стану, і як наслідок до банкрутства.

Кодексом України з процедур банкрутства визначено, що банкрутство — визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури [4].

Для того, щоб підвищити ефективність фінансової діяльності підприємства та запобігти ймовірний кризовий стан, який може призвести і до банкрутства АТ «Турбоатом», можна запропонувати наступні заходи запобіганню можливості банкрутства:

- встановлення штрафних санкцій за прострочену короткострокову заборгованість;
- робити моніторинг забезпечення достатності фінансових ресурсів для покриття виникаючих поточних зобов'язань;
- залучення додаткових внутрішніх джерел фінансування: скорочення витрат до мінімального рівня, проведення ресурсозберігальних заходів;
- створення стабільної фінансової бази, тобто для перспективного функціонування підприємства;
- проводити маркетингову діяльність з метою пошуку перспективної ринкової ніші;
- підвищувати якість продукції та поліпшувати споживчі властивості реалізованої продукції;
- впроваджувати рентабельну продукції, що має конкурентні переваги;
- шукати додаткові інвестиції;
- збільшувати обсяг випуску продукції за рахунок модернізації,

оновленням устаткування та використання нових технологій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Одними з основних завдань фінансової діяльності підприємства є дослідження рентабельності, адже показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, а також – показники ділової активності підприємства, що проявляють, насамперед, швидкість обороту коштів підприємства.

Показники ділової активності та рентабельності є одними з основних показників, що характеризують ефективність фінансової діяльності підприємства, і якщо не звертати увагу на негативні зміни, які в них відбуваються, це може призвести до загрози кризового стану, і як наслідок до банкрутства.

Для того, щоб запобігти ймовірного кризового стану, який може призвести до банкрутства, необхідно проводити заходи щодо поліпшення зазначених показників, і для створення стабільної фінансової бази підприємства, тобто для його стабільного та перспективного функціонування.

Таким чином, дослідження оцінки фінансової діяльності, пошук заходів поліпшення та уникнення можливого банкрутства є необхідним для подальших розвідок у даному напрямі, адже це важлива ланка успішного функціонування підприємства.

Література

1. Гриценко М.П. Фінансовий аналіз: нав. посіб. / За ред. П.В. Захарченка, М.П., Бердянськ, 2018. 224 с.
2. Демчук Н. І., Туболец І. І. Теоретичні та методологічні засади управління рентабельністю підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 5. С. 39-44.
3. Євченко Т.І. Прибутковості та джерел формування прибутку підприємства на прикладі ТОВ «Козацьке» Бобровицького району

Чернігівської області. 2017. Вип. 17. С. 639-642.

4. Кодекс України з процедур банкрутства (із змінами, внесеними згідно із Законами України № 1667-IX від 15.07.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Нашкерська М., Патрікі Н. Інструментарій управління грошовими потоками будівельного підприємства. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 223-229.
6. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д., Булгакова С.О., Куліш А. П. Фінанси підприємств: Підручник. 6-вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2006. 552 с.
7. Петренко В. А., Гурбик Ю. Ю., Сальнікова М. В. Теоретичний аналіз тлумачення поняття "фінансова діяльність підприємства". 2018. С. 180-185.
8. Сич О. О. Аналіз рентабельності підприємств України в останні роки та основні шляхи її підвищення [Наукові конференції України, VIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні підходи до управління підприємством»]. С. 1-6.
9. Тимчишин-Чемерис Ю. В., Гвоздь С.І. Поняття ділової активності підприємства та напрями її підвищення / Ю. В. Тимчишин-Чемерис, С. І. Гвоздь. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 7. С. 161-164.
10. Чигріна К. О. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення/ Чорноморській державний університет імені Петра Могили, Україна, Миколаїв. 2015. Том 2, № 12. С. 1-10.

References

1. Hrytsenko M.P. Finansovyj analiz: nav. posib. / Za red. P.V. Zakharchenka, M.P., Berdians'k, 2018. 224 s.
2. Demchuk N. I., Tubolets' I. I. Teoretychni ta metodolohichni zasady upravlinnia rentabel'nistiu pidpriemstva. Investytsii: praktyka ta dosvid.

2012. № 5. S. 39-44.

3. Yevenko T.I. Prybutkovosti ta dzherel formuvannia prybutku pidpryiemstva na prykladi TOV «Kozats'ke» Bobrovyts'koho rajonu Chernihivs'koi oblasti. 2017. Vyp. 17. S. 639-642.
4. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva (iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonamy Ukrainy № 1667-IX vid 15.07.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Nashkers'ka M., Patriki N. Instrumentarij upravlinnia hroshovymy potokamy budivel'noho pidpryiemstva. Ekonomichnyj analiz. 2020. Tom 30. № 1. Chastyna 2. S. 223-229.
6. Poddier'ohin A.M., Bilyk M.D., Buriak L.D., Bulhakova S.O., Kulish A. P. Finansy pidpryiemstv: Pidruchnyk. 6.vyd., pererob. ta dop. K.: KNEU, 2006. 552 s.
7. Petrenko V. A., Hurbyk Yu. Yu., Sal'nikova M. V. Teoretychnyj analiz tlumachennia poniattia "finansova diial'nist' pidpryiemstva", 2018. S. 180-185.
8. Sych O. O. Analiz rentabel'nosti pidpryiemstv ukrainy v ostanni roky ta osnovni shliakhy ii pidvyschennia [Naukovi konferentsii Ukrainy, VIII Vseukrains'ka naukovo-praktychna konferentsiia «Suchasni pidkhody do upravlinnia pidpryiemstvom»]. S. 1-6.
9. Tymchyshyn-Chemerys Yu. V., Hvozd' S.I. Poniattia dilovoi aktyvnosti pidpryiemstva ta napriamy ii pidvyschennia / Yu. V. Tymchyshyn-Chemerys, S. I. Hvozd'. Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal "Internauka". 2017. № 7. S. 161-164.
10. Chyhrina K. O. Rentabel'nist' pidpryiemstva ta shliakhy ii pidvyschennia/ Chornomors'kij derzhavnyj universytet imeni Petra Mohyly, Ukraina, Mykolaiv. 2015. Tom 2, № 12. S. 1-10.